

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

VI. Argumentorum solutio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

idē Medici dum medicamento aliquo per iuxta-positionem vtuntur partem illam in qua medicamentum exercetur calore fouent, vt illius pori aperiantur, & tenues medicamenti partes in intimos poros se infnuent. Frigus vero partes corporis inter se coniungit, & corpuscula intro-missa pororum compressione expellit, viamque aliis, eis-demve iterum ingressuris occludit. Vltimō iuxta hanc fen-tentiam optima ratio redditur propter quam corpora val-de dura, v.g. ferrum etsi minimam calorem concipiant, nun-quā rarefiant. Quia cum hæc corpora diuisioni resistent, & illius partes difficile separentur, & rarefactio facienda sit per separationem partium, & earundem diuisionē, si hæc non supponatur iam facta, fit rarefactionem in his corpo-ribus contingere non posse; quia illorum partes separare non valet calor, neque corpusculis extraneis viā aperire.

PUNCTUM VI.

Argumenta soluta.

- 1 **C**ontra opinionem modo traditam acriter inuehitur Hurtad. sect. 3. omnia argumenta ab ipso adducta eo-dem ordine referam, & haud difficile mihi erit claram adequatamque illorum adhibere solutionem.
- 2 Obicit primò Hurtadus, sequi ex prædicta sententia corpus densari, & rarefcere quoties aërem attrahit, & expellit ridiculumque esse consequens, quis enim dicet os rareferi, eo quod infletur, & vitem fieri rarū cum aëre repletur, & densum cum ab illo aër excutitur, & folles simili-ter rarefcere, & densari cum a fabro mouentur. Conse-quentia patet, quia per attractionem aëris intericitur aër inter partes oris, vtris & follium. Resp. has aëris attractio-nes non esse rarefactiones, quia rarefactio non est, quæcū-que aëris attractio, sed illa quæ fit per minutula corpuscula in partibus internis corporis excipientis talia corpuscula, & quasi per intus positionem seu intimam corpusculorum asperionē. Quando verò aër attrahitur ore, vel intra vitem vel folles continetur non per corpuscula, sed per magnam aëris quantitatem receptam vtre, vel ore trahitur aër.
- 3 Obicit secundò nimio frigore disrumpitur vas plenum aqua quia hæc glaciatur, quod non fieret si corpuscula intra aquam inclusa ponerentur extra illam: ergo non datur in condensatione talium corpusculorum expulsio. Minorem probat: corpuscula, quæ a se expelleret aqua per conden-sationem essent sufficientia replere spatium illud, quod intra vas relinquunt partes aquæ, quæ per coniunctionē, & earum vnionem condensatur: ergo etiam si vas non disrum-peretur non daretur vacuum. Sed disrumpitur, ne detur vacuum; ergo nulla sunt corpuscula, quæ possint replere spatium, quod relinquit aqua iam densata. Respondeo vas frangi præ nimia frigiditate, quæ partium illius dissoluit vnionem, non quia imminet vacuum, neque quia hoc da-retur, etiam si non disrumperetur. Vas non disrumpi, ne de-tur vacuum efficaciter probat Arriaga, ex eo quod non confringatur vas, in quo oleum, & butyrum, & alij liquores condensantur, quantumvis illius os sit coopertum. Quod si vas ne daretur vacuum disrumperetur, cum condensatur aqua, disrumperetur similiter cum butyrum condensatur, quia butyrum spatium vacuum relinquit, & natura non minus abhorret vacuum relictum a butyro, oleo, aliove liquore, quam relictum ab aëre. Deinde si vas frangeretur, ne daretur vacuum, vt primum minutula aquæ gutta con-densaretur, confringeretur, quia tunc daretur aliquod va-cuum, quod, etsi minimum abhorret natura. Constat au-tem experientia vas non infringi, quovisque tota aqua, vel certa maior illius pars condensatur. Adde, quod si hæc esset fractionis causa, frangeretur etiam vas æreum, ne in illa vacuum daretur, quia fortior est natura ad vitandum vacuum quam æs ad conseruandam suarum partium vnio-nem; nunquam tamen visum fuit vas ferreum contractum propter aquæ condensationem in illo contentæ. Hæc om-nia omnino certum reddere existimo non frangi vas præ-dicto casu vacui vitandi causâ.
- 4 Obicit Hurtadus: corpuscula per quæ fit rarefactio pos-sent rareferi cum constarent temperamento primarum qualitatum: vel ergo rarefcunt sine intromissione aliorum corpusculorum vel per alia corpuscula. Si primum dici-mus, iam assignamus aliud rarefactionis genus, quod omni-bus corporibus poterit esse commune. Si secundum illa

corpuscula per quæ fit rarefactio, poterunt iterum per alia rareferi, & sic in infinitum procedemus. Oblitus est Hur-tadus se arguere contra Recentiores, qui continuum ex puris indiuisibilibus componunt, contra quos processus in infinitum inutiliter infertur: quodlibet enim corpus cõstat ex indiuisibilibus finitis, & rarefcere non potest, nisi per alia corpora illo longè minora, quæ si rursus rarefiant per alia minima rareferi debent, ac proinde antequam perue-niatur ad rarefactiones infinitas peruenietur ad aliquam factam per corpusculâ adeo paucis indiuisibilibus compo-sita, vt non possit per alia minora corpuscula rareferi, & si rarefactio illi contingeret per pura indiuisibilia esse debe-ret quæ rursus rarefcere non possent. Neque contra eos, qui continuum Aristotelicum assignant quidquam probat argumentum, quia etiam quodlibet corpus ex se posset rare-feri per aliud, cum in rerum natura non dentur infinita corpora, existentia non poterunt infinitè dari rarefactio-nes, quia nulla rarefactio sine nouis corporibus continge-re potest. Secundò ex corporibus, quæ de facto existunt aliqua sunt omnium minima saltem negatiuè, hoc est adeo exigua, vt nulla alia illis minora de facto existant, quæ nullo modo poterunt rareferi, cum non sint alia per quorum intromissionem rarefcere possint. Item sunt alia corpuscu-la adeo minutula, & adeo dura, vt etiam si alia minora re-periantur non possint rareferi, quia diuisioni non cedunt, non enim quodcumque corpus minus alio ad intromissio-nem per quam fit rarefactio sufficiens est, quia corpus in-tromissum, non vicamque minus sed notabiliter alio mi-nus debet esse.

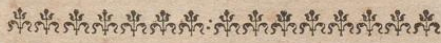
Arguit quarto Hurtadus: quando homini applicatur vi-trea ampulla (vulgo ventosa) cum stupa concipit ignem aër rarefcit, & postea extincto igne densatur aër, & minus spatium occupat, ad quod replendum attrahitur caro: ergo cõdensatio non fit per intromissionem corpusculorum, quia si ita fieret, corpuscula expulsa possent occupare spa-tium relictum ab aëre, & non esset necessarium carnē at-trahi ad aliquod replendum spatium. Resp. carnem non attrahi, quia aër minus spatium occupet, sed quia calore ignis excitati intra ampullâ pori carnis hominis aperun-tur, & per illos tenues aliquæ partes aëris, vel aliorum cor-pusculorum ingrediuntur ad cuius spatium replendum af-cendit caro. Hac solutione viam præcludo multis, quæ in confirmationem huius argumenti Hurtadus adducit.

Tandem obicit sequi ex nostra sententia lac rarefcens in omnes sui partes diuidendum esse. Consequens est cõ-tra experientiam, & rationem, (quod ego facile conce-dam) sequelam, quam efficacius ostendere debuerat, sic probat Hurtadus. Cum lac rarefcit, omnes partes afficiun-tur temperamento raritatis, & omnes ebulliunt, atque rare-scunt, quia non est maior ratio vnus quam alterius, sed quælibet pars rarefacta secatur alio corpore interiecto: ergo omnes partes secantur, & illarum quælibet ab alia di-uiditur. Rursus parum lactis cum rarefit totum craterem implet, ita vt occupet spatium octuplo maius: ergo quæ-libet pars ab alia diuiditur corpore alio interiecto, vel sin-gula binaria ab aliis separantur per interpositionem cor-pusculorum. Respondeo lac feruescens aliquas formare ampullas, quarum spatium aëre repletur, per quas non di-citur rareferi, quia aër intromissus non est corpusculum, sed notabile corpus, per quod in communi modo loquen-di non dicitur fieri rarefactio, quod tantum ex communi modo loquendi, & applicandi rarefactionis nomen de-pendet, licet per has ampullas aër dicatur occupare multo maiorem partem lebetis, quam antea occupabat. Cæte-rum per plures partes, quæ vicinis corpusculis secantur rarefit non tamen per omnes. Quæ contra hoc adducit Hurtadus nullius sunt momenti, quod facile ostendam. In primis, quod omnes ebulliant non arguit omnes diuidi, quia plures partes vnitæ possunt moueri, & inter se non separari, vt per se notum est. Neque maioris est ponderis quod addit videlicet non esse maiorem rationem cur vna diuidatur, quam alias: quia quando pori alicuius cor-poris aperiantur, vt crebro contingit præcipuè in viuenti-bus aliquæ partes separantur ab aliis, non tamen om-nes: omnes ergo tenentur rationem reddere, cur hæc partes separentur localiter, & non illæ, cum aperiantur pori corporis, quæ vtar ego ad reddendam rationem cur rarefactio secundum has partes, & non secundum illas contingat. Hæc ratio poterit esse diuersum temperamen-tum ex parte subiecti, vel diuersus effectus ab agente productus.

productus, non enim omnes partes subiecti habent temperamentum in eadem indivisibili mensura. Vltimò optimè dici poterit non omnes partes separari, etiam si quilibet habeat temperamentum sufficiens, ut separaretur. b alia: quia nulla pars potest separari ab alia, quovisque habeat corpusculum aliud applicatum, quod occupet intercapedinem relictam, ne detur spatium vacuum inter utramque, & cum non sint infinita corpuscula quæ possint applicari infinitis partibus continui ad replendas infinitas intercapedines, quæ resisterent si infinitæ partes separantur, hinc est, quod non possint omnes infinitæ partes simul separari, sed illæ tantæ, quibus sunt applicata corpuscula. Hæc ratio re dimittit in opinione, quæ continuū ex infinitis partibus componit & magni momenti est in sententia, quæ illud constituit ex punctis finitis, quia licet secundum hanc sententiam puncta, quæ reperiuntur in quocunque corpore finita sint, tanta est illorum multitudo, ut moraliter impossibile sit dari aliam multitudinem æqualem corpusculorum, per cuius corpuscula singula, possint singula indivisibilia continui ab aliis separari.

7 Obiiciunt alij: Cælum habet partes quasdam raras, & alias densas, sed cælum non habet aliqua corpuscula intromissa: ergo rarefactio, & condensatio saltem in corporibus celestibus non fit per intromissionem, & expulsionem corpusculorum: ergo neque in aliis corporibus, cum in omnibus eodem modo fieri debeat. Respondeo corpora celestia, non esse propriè, & strictè rara, aut densa, sed impropiè dici partes raras illas, quæ habent admixtas aliquas particulas aliquo modo, in qualitatibus, seu accidentibus ab aliis distinctas, & partes illas dici densas: quæ constant partibus inclusis omnino similibus, sine hac accidentium diversitate in particulis, quas includunt. Itaque, id quod præstant extranea corpuscula intromissa in corporibus sublunariis, quæ propriè per illa rarefunt, id dicuntur præstare partiunculae diversæ rationis ab aliis, cum quibus notabilem cæli partem constituunt, ratione quarum partiuncularum dicuntur partes cæli notabiles, satis impropiè rarefactæ, & densæ dicuntur partes cæli, quæ partiunculas istas in se non habent.

8 Vltimò aduerto pro solutione plurium argumentorum non esse idè, corpus esse subtile, & esse rarum: raritas enim consistit in intromissione corpusculorū iam explicata, subtilitas vero in eo quod corpus parum divisioni resistat, & facile secundum sui partes diuidi possit. Ita contingere potest corpus esse minus subtile nullo admixtum corpusculo, & consequenter summè densum, aer enim si purus sit est nimis subtilis, & nihil raritatis habet. Eodem modo distinguatur durities à densitate, hæc enim dicit approximationem partium, & negationem corpusculorum interiacentium, illa vero resistentiam per modum actus primi ad partium separationem, & difficultatem remotionis vnius partis ab alia, quod à densitate nimium distinguitur.

CONTROVERSIA VIII.

De elementis.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit elementum.

1 ELEMENTUM vulgari significatione sumi solet pro primis cuiusvis rei principiis. Sic litteræ scripturæ elementa dicuntur, quia ex illis primò constituitur, & in eadem vltimò resoluitur. Et principia entis naturalis propter eandem rationem totius elementa dicuntur. Solet enim nomen elementum ad materiam primam distingui, quia ex hac primò omnia fiunt, formæ enim (si rationalem excipias, quæ creatur) siue substantiales, siue accidentales, ex materia educuntur, & ex illa tanquam ex prima origine nascuntur, strictius nomen elementum sumitur pro illis corporibus, quæ non constant admixtione qualitarum contrariarum, sicuti sunt ignis, aer, aqua, & terra.

2 Elementum definit Aristot. lib. 5. Metaph. cap. 3. text. 4. Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

id ex quo primum infuso, ac indivisibili specie in aliam speciem aliquid componitur. Alio modo lib. 5. de Cælo cap. 3. text. 21. elementum est id, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus inest, aut potentia, aut alio. Definitio secunda in primam relabitur, tantum addit ly cætera corpora, quibus verbis clarius exprimitur elementum debere esse corpus de prædicamento substantiæ, ac proinde materiam & formam his definitionibus non comprehendi. Cæterum hæc definitio satis difficilis est, & perobscura, nihilominus propter Philosophi auctoritatem, & illorum, qui definitiones has admittunt, in quibus est Angelicus Doctor aliquo modo definitiones hæc explicandæ sunt, quod brevissimè præstabo. In illa potest aliquid diuidi, quæ in se continet, & quibus componitur, & eodem modo, quo est continentia, seu compositio, eo modo est diuisio in illa extrema, non enim poterit diuidi totū aliquid in aliquid formaliter sumptū, quod formaliter sumptū in illo non contineatur. Deinde eo modo dicitur aliquid indivisibile, quo nulla extrema distincta in se continet. Sic materia prima, quæ partes, quibus essentialiter componatur non habet, dicitur essentialiter indivisibilis, licet integraliter diuisibilis sit. Vltimò elementa ut probabo Puncto 4. non sunt formaliter in mixto.

Ex his facile est definire quomodo omnia corpora composita seu mixta possint in elementa resolui, cum enim elementa in mixto formaliter non sint, sed tantum virtualiter hoc est, manent virtutes, quæ propriæ sunt elementorum, sic tantum extrinsecè, tantum diuidi possunt in elementa quatenus qualitates præexistantes in mixto diuiduntur in elementa, quæ succedunt, post corruptum mixti formam compositi ex materia mixti, & formis elementalibus productis. Dicuntur sic diuidi, quia non omnes qualitates, quæ erant in mixto remanent in aliquo elemento, sed tantum aliquæ illarum. Ex his notum fiet quo modo elementum indivisibile dicatur, quia cum non possit resolui in aliud compositum, quod paucioribus gaudeat qualitatibus: hinc fit adhuc ratione harum non posse in alia elementa diuidi, neque alia mixta, quæ potius pluribus qualitatibus, & nunquam paucioribus constant. Dicuntur mixta diuidi in elementa, non quia quotiescunque mixtum corrumpitur in elementa resoluatur, in quibus sint diuise qualitates, quæ erant in mixto, sed semper enim mixtum corruptum in aliud resoluatur, quod earundem qualitarum gaudet temperamento, quia tamen post varias corruptiones vltimò ad elementum formam rursus indivisibilem potest deveniri, dicuntur omnia corpora in elementa diuidi. Ex his notum fit, quomodo cætera corpora in elementa diuidantur, & quomodo elementum indivisibile sit secundum speciem.

4 Posset clariùs, breviusque definiri elementum, corpus, quod ex primis qualitatibus duplici tantum gaudeat. Quod si vera esset Arriagæ opinio, quæ asserit elementa vnicà tantum potiri qualitate, definiendum esset, corpus, quod ex primis qualitatibus vnicà tantum possit.

5 Circa elementorum numerum communi sententiâ ratum est, elementa quaternarium attingere, illudque non excedere. Verumtamen huius conclusionis rationem reddere difficillimum est, nonnullas referam, ex his quæ pro hac conclusione circumferuntur. Ignis est leuissimus: terra est gravissima: ergo debent dari duo alia elementa media, vnum quod habeat prope summam gravitatem, & aliud prope summam leuitatem. In eadem recidit ratio alia desumpta ex elementorum positione: Ignis est in loco supremo, aqua in loco infimo: ergo debent dari duo alia, vnum quod sit prope terram, & aliud quod sit prope ignem, quibus quaternarius numerus completur. Confirmatur eadem ratio, infra cælum tantum sunt quatuor spatia, vnum quod cælum attingit & hoc est summum, aliud maximè distat à cælo, quod est terræ centrum, & omnium infimum, aliud prope infimum, & aliud prope summum: ergo tantum possunt dari quatuor elementa, quæ replent hæc quatuor spatia, siquidem nullum potest dari commune spatium distinctis elementis. Rationes hæc parum roboris habent, quia dato igne summè leui, & terra summè graui non ex eo infertur duo alia elementa media danda esse, sed possent tria, vel vnum, vel nullum: quia immediatè collocari elementum summè leue, & elementum summè graue, non implicat, neque ratio est aliqua, quæ cogat in quatuor partes, seu quatuor spatia diuidere totam cælorum intercapedinem ut quatuor elementa illis spatiis correspondeant, posset enim diuidi in tria